

Awareness Amidst the Abyss

קרח תשע"ה

Artscroll - Steve Chiner

1. NUMBERS

PARASHAS KORACH

16 / 28 - 17 / 3

Dathan and Abiram went out erect at the entrance of their tents, with their wives, children, and infants.

²⁸ Moses said, "Through this shall you know that HASHEM sent me to perform all these acts, that it was not from my heart. ²⁹ If these die like the death of all men, and the destiny of all men is visited upon them, then it is not HASHEM Who has sent me. ³⁰ But if HASHEM will create a phenomenon, and the earth opens its mouth and swallows them and all that is theirs, and they will descend alive to the pit — then you shall know that these men have provoked HASHEM!"

³¹ When he finished speaking all these words, the ground that was under them split open. ³² The earth opened its mouth and swallowed them and their households, and all the people who were with Korah, and the entire wealth. ³³ They and all that was theirs descended alive to the pit; the earth covered them over and they were lost from among the congregation. ³⁴ All Israel that was around them fled at their sound, for they said, "Lest the earth swallow us!"

2. NUMBERS

PARASHAS PINCHAS

26 / 1-13

¹ It was after the plague — HASHEM spoke to Moses and to Elazar son of Aaron the Kohen, saying: ² Take a census of the entire assembly of the Children of Israel, from twenty and above, according to their father's houses, all who go out to the legion in Israel.

³ Moses and Elazar the Kohen spoke to them in the plains of Moab, by the Jordan near Jericho, saying: ⁴ "From twenty years of age and above, as HASHEM had commanded Moses and the Children of Israel, who were coming out of the land of Egypt."

⁵ Reuben the firstborn of Israel — the sons of Reuben: of Hanoch, the Hanochite family; of Pallu, the Palluite family; ⁶ of Hezron, the Hezronite family; of Carmi, the Carmite family. ⁷ These are the families of the Reubenites; their count was forty-three thousand, seven hundred and thirty. ⁸ The sons of Pallu: Eliab. ⁹ And the sons of Eliab: Nemuel and Dathan and Abiram, the same Dathan and Abiram who were summoned by the assembly, who contended against Moses and Aaron among the assembly of Korah, when they contended against HASHEM.

¹⁰ Then the earth opened its mouth and swallowed them and Korah with the death of the assembly, when the fire consumed two hundred and fifty men — and they became a sign. ¹¹ But the sons of Korah did not die.

5

Rashi

11. ובני קרח לא מתו - BUT THE SONS OF KORAH DID NOT DIE. הם היו בעצת תחלה - They were involved in the plan at first, והשעת המוקדמת - and at the time of the dispute they had thoughts of repentance in their heart. ⁵ לתיקן - Therefore, נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום - a high place was fortified for them in Gehinnom, וישבו שם - and they resided there. ⁶

7 214

NER UZIEL

How is this incident relevant to the counting of those who were about to inherit the land?

The halachah states that anyone who rebels against a Jewish king loses his right to own property, and his lands are transferred to the king's estates. Although he was never given the official title, Moshe Rabbeinu served as the first monarch of the Jewish people and had all the authority of a king. Hence, the Sages comment that the verse "There was a king in Yeshurun" (Devairim 33:5) refers to Moshe (*Shemos Rabbah* 48:3).

3 SANHEDRIN

110a⁶

The fate of Korach's sons:

Scripture states:⁶⁴ *But the sons of Korah did not die.* תנא - [A Tanna] taught: משום רבינו אמרו - THEY SAID IN THE NAME OF OUR TEACHER, Rabbi Yehudah HaNasi: מקום נתבצר להם בגיהנום - A PLACE WAS SET UP HIGH FOR THEM IN GEHINNOM. וישבו עליו ואמרו שירה - AND THEY SAT ON IT AND RECITED SONGS OF praise to God for their salvation.⁶⁵

The Gemara relates an incident involving Korach's assembly: וימאן קרא - Rabbah bar bar Chanah said: אמר רבה בר בר חנה - I was once walking on the road. הנה קאולינא באיךתא קא ואחוי - A certain Arab merchant said to me: הווא טייטא - [The Arab] went and spotted two cracks in the ground ויחלשיה התם - and passed it over [the cracks in the ground]. איךתך - Even though the ball had been soaked in water, the heat was so intense that [the wool] was singed. אמר לי - [The Arab] then said to me: Listen closely to what you are about to hear. - אציה מה שמעת - I heard that they⁶⁷ were saying thus: משה ותורתו אמת - Moses and his Torah are true, ונתן בנאים - and they⁶⁸ are liars!"

הגיתתה של תורה - בן ציון פיו

הרהור תשובה

ובני קרח לא מתו (במדבר כו יא). הם היו בעצת תחלה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לסיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום וישבו שם (רש"י שם).

ידעת קושיית המרשנים: אם חורו בתשובה, למה נתבצר להם מקום בגיהנום ולא בנו עזר? ובכלל, אם הרהרו בתשובה בשעת המחלוקת כלומר, לפני שפצחה הארץ את פיה ובלעה את עדת קרח, למה בלעה גם את בני קרח? כמו כן נשאלת השאלה על מקומו של פסוק זה פה. מקומו לכאורה בפרשת קרח איפה שמסופר על סופה של עדת קרח. או במנין הלויים (ראה אור החיים שם).

תקכא

ינתן בן עזריאל

קלינו על משה ועל אהרן בקושיפת דקרח כפינו דאמנשו וקלינו על יי ויפסח ארצא את פומה ובלעת יתהון נתן קרח כד מיתו קישת רשיגי כד אכלת אישפתא ית מאסן ותמשיין יתהון ויהו לניסית: יא ובניו דקרח לא הוו בעישתא דאבוייהו ונאלו כתר אימנא דמשה ונא לא מיתו כמותנא ולא לקו בידיפתא ולא טמעו בקליעת ארצא: יב בניו דשמעון ויפסחיהו לנמאל גיטא נמאל לימין גיטא מיין ליבין גיטא יבין: יג קרח גיטא נרה

By including Korach's rebellion against Moshe in its account of the census, the Torah alludes to the halachah of lost property rights. All 250 men of Korach's band, including Dasan and Aviram, had forfeited their claim to a share in the land. Indeed, they "became an example" of what happens to someone who rebels against a Jewish king, for the Torah pointedly omits the names of their children from the census of those who were to be allotted portions in the Holy Land.

9 The Call of the Torah - R. Munk

11. ובני קרח לא מתו. — But the sons of Korach did not die. Rashi observes that the sons of Korach were part of the original conspiracy but relented at the time of the actual confrontation. Accordingly, their punishment in the World to Come was reduced.

Korach had three sons (Exodus 6:24) who constituted the family of Korachites, named later. Their descendants are mentioned several times in the

Book of Chronicles, and eleven Psalms are attributed to them. According to a tradition, one of the Psalms deals with their miraculous rescue (Psalm 42):

*According to the Talmud Yerushalmi (Bava Basra 8:2), this verse teaches us that even though the Levites did not have a share in the territory of Israel, the family of the children of Korach were able to inherit the share of their mother's father who was among those going out from Egypt.

10 Artscroll - Tehillim

Ten men contributed songs to the Book of Psalms: Adam, Malchizedek, Abraham, Moses, Heiman, Yedusun, Assaf and the three sons of Korach (Rashi, Psalms 1:1). The entire First Book of Tehillim (Psalms 1-41) is attributed to David. The Second Book of Tehillim begins with a series of eight psalms (42:49) ascribed to the sons of Korach. In the Third Book of Tehillim, another four psalms (84, 85, 87, 88) appear in their name. The sons of Korach were Assir, Elkanah and Aviassaf (Exodus 6:24).

Rashi (v. 1) states that Korach's sons initially joined their father's infamous mutiny against Moses and Aaron. In the midst of the rebellion, however, they realized their folly and repented. When the earth opened its mouth to swallow the entire assembly of Korach and to transport them to Gehinnom, God miraculously provided a place of refuge for Korach's three sons. They landed on an elevated niche within the earth, high above the flames of purgatory. It was on that precarious ledge that they composed these psalms.

When they ascended to the earth's surface, a holy spirit descended upon them and they prophesied concerning the exiles of Israel, the destruction of the Temple, and the advent of the Davidic monarchy.

Centuries later the descendants of Korach's sons still retained the divine inspiration created by this miraculous deliverance. Korach's descendants staunchest advocates of that very work of Moses which Korach had planned to destroy by his mutiny. (Hirsch).

12

This is a song of praise for the Sages of the Sanhedrin of Moses, composed prophetically by the sons of Korach (Targum).

Korach, supported by two hundred fifty leaders of the Congregation of Israel, challenged the Divine authority of Moses and slandered him with vicious accusations of selfishness and falsehood (Numbers 16:2). The sons of Korach repented and sought to undo their father's treachery by portraying Moses and all authentic Torah scholars in the light of truth, emphasizing their boundless generosity and scrupulous honesty.

Indeed, the salvation of Korach's sons, who originally collaborated with their rebellious father, was a direct result of their respect for Moses. While they were sitting with their father, Moses passed by. Korach's sons were in a quandary. They pondered: If we stand to honor Moses, we will disgrace our father; but if we sit, we will breach the Torah's command to rise in the presence of a Sage. Finally they decided that it was preferable to honor the scholar, Moses, despite the affront to their father. At that moment, the spark of sincere repentance began to flicker in their hearts (Yalkut Shimoni 752).

והו שמופוש על ידי דוד עיף (תהלים קכב) ששם על שבתים שבטי ייח ערות לשראל, השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם. ולשיכך בכלן כתיב החנוכי המלואי הכרמי התצונני. אבל כימנה לא הוצרך לחכיר הימני לפי שהשם קבוע בו יריד בתחלה והיא בסוף: (י) ותבלע אותם ואת קרח במות העדה באכול האש. הכניס הכותב קרח באמצע בין ותבלע ובין באכול האש. ומכאן שהיה קרח נבלע ונשרף. וכבר הזכיר זה: ויהיו לנס. לאות שלא יחלוק שום חולק על הכתובה: (יא) ובני קרח לא מתו. דרשו רבותינו דל מקום נתבצר להם בגיהנם רשבו עליו. מקום תכליעה שהוא מקום המשפט נקרא גיהנם. או יהיה גיהנם ממש שנתקרב שם פתחה של גיהנם הקבוע בארץ כדעת רבותינו דל. ומצינו בני קרח שהיו משוררים בבית

13

For the sons of Korach. Just as the rose is encircled by thorns, so were the sons of Korach surrounded by their father and his followers. Just as the custom is to burn and destroy the thorns, so were Korach and his company obliterated, but his sons, who were like roses, were plucked out of the inferno and saved (Midrash; Alshich).

The sons of Korach were actually swallowed by the earth together with their father and his cohorts. They said of themselves, Our soul is bowed to the dust, our belly is pressed to the earth (44:26). But at the last moment they cried out, 'Arise! Come to our assistance! (44:27).

The Holy One, Blessed be He, responded, 'It all depends on you! Just as the rose which wishes to flourish turns itself towards the sky, so must you train your hearts towards heaven in sincere repentance. When Israel repents I will redeem them, as the prophet declares, I will be as the dew for Israel, if they flourish like the rose, [which lifts its head heavenward]' (Hoshea 14:6). Therefore this Psalm of Korach's son's is entitled, Upon the roses. (Midrash Shocher Tov).

Maskil [lit. for enlightenment see comm. 32:1.]

The sons of Korach were enlightened in that they recognized that Moses was in the rights, therefore, they repented and sang (Tehillos Hashem).

תכ לתתך * פרשת פנחס * עליון

כחו המבהיל של רחש לב של תשובה

"ובני קרח לא מתו" (כו. יא)

"הם היו בעצה תחלה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו בה" (רש"י)

הסבא מסלבודקה זצ"ל היה רגיל להראות את ההתבוננות המרעיש שיש ללמוד מהנהגת הקב"ה עם בני קרח. הלא מבואר ברש"י שהם היו בעצה אחת עם חטא קרח ועדתו, חטא זה היה כה חמור בעיני השי"ת עד שברא בריאה מיוחדת להענישם, והורידם חיים שאולה, שכדוע שאול הינו המדור העמוק שבגיהנום עליו נאמר (איוב ו) "כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה", ובני קרח התגלגלו על פתחי גיהנום ממדור למדור ועדיין לא שבו בתשובה, ורק כשהגיעו לשאול תחתית כאשר כבר היו שרופים ולא יכלו אפילו לפתוח פיהם, חלף בליבם רחש כל שהוא של תשובה, כמפורש בחז"ל (ילקוט שמעוני - תהילים תשמ"ט) על הפסוק (תהילים מט) "למנצח לידותון לבני קרח מזמור... רחש לבי דבר טוב" - "הודיעך שלא יכלו להתוודות במיהם אלא כיון שרחש לבם בתשובה קבלם הקב"ה", ומבואר בחז"ל (ילקוט שמעוני במדבר רמז תשע"ז): "כעין עמוד נתבצר להם בגיהנום".

ארי לנו כמה גדול כח התשובה וכמה קרוב הקב"ה לכל אדם ואדם ואפילו אם המרה את פיו והכעיס אותו, ואף שהוא על פתח גיהנום בדרכוה של נפש מצפה הקב"ה לכל רחש התעוררות תשובה מציור.

ולא עוד, יכול האדם לסבור שיקבלו תשובתם אולם ישארו במעמדם, וכאן רואים דבר מופלא שבני קרח זכו שמשה ואהרן וכל ישראל יבואו לשמוע מהם שירה והם המלמדים של כלל ישראל איך לומר שירה, ומזמוריהם חשובים תורה כמבואר בחז"ל דברי קבלה כדברי תורה דמין וקראן הקב"ה שושנים ידידים משכיל שיר ידידות כדרגת אבות העולם, ועוד דרשו חז"ל (ילקוט שמעוני פנחס רמז תשע"ז) שנעשו שלשת בני קרח בשלשה עמודים ועליהם עומד העולם.

כל זה הוא תוצאה של רחש לב של תשובה, והמתבונן ישתומם, איזה עובי היה לחוט התקוה של בני קרח בו היו מחוברים אל החיים בשעת נפילתם לגיהנום, חוט דק מקצה לקצה, אבל הם נאחזו בו וניצלו. לימוד מופלא עבורינו: "כל אשר יחובר אל החיים יש בטחון", לשוב בתשובה ולהתרומם לגבהי מרומים!

יעה מראש פרשת פינחס אמנה

ין שן

פרשת פינחס

קירבת ה' - היא דבר הניתן להשגה מידית

פרשת שלח תשמ"ג

ובני קרח לא מתו (כו יא)

איתא בחז"ל וילקוט תהלים תשמט] שבני קרח היו במדור השביעי של גיהנם ורחש לבם דבר טוב להגיד שירה. אלא שלא יכלו לומר אותה בגלל האש החזקה של גיהנם. ולכן אמרו אותה רק ברחשי לבם. ומיד שבקשו לומר שירה הם ניצלו, וזה שאמר הכתוב: ובני קרח לא מתו!

ויש להבין: אם הם היו במצב כה חמור שהיו צריכים לרדת למדור התחתון ביותר של הגיהנם, כיצד הציל אותם הרצון בלב לומר שירה? והרי לכאורה כדי להנצל ולצאת מהמדור השביעי של גיהנם צריכים זכות יותר גדולה?

והביאור הוא - שהקירבה לה' יתברך היא דבר הניתן להשגה מידית, והיכול להתרחש בכל מקום ובכל מצב. ואפילו במדור השביעי בגיהנם, אם חפץ האדם בקרבת ה' - הוא משיג אותה מיד. האפשרות לקירבה הזאת היא משום שבכל הבריאה כולה אין עוד מלבדו, ובכל מקום ובכל מצב הקב"ה נמצא יחד עם האדם. ולכן, אם האדם פונה אליו הרי הוא זוכה מיד לקירבתו וליחס מיוחד אליו.

וכן מצינו במשה רבינו, שטר לראות מדוע לא יבער הסנה, ודרשו חז"ל [במדרש תנחומא] שפסע ג' פסיעות. ולחד מאן דאמר רק הפך את צוארו כדי לראות. וכבר אמר לו הקב"ה "אל תגש הלום", ומיד התגלה אליו.

וביאור הענין הוא, כי מה שמשה רבינו סר לראות לא היה כפשוטו, אלא היה זה ענין של התקרבות להקב"ה, שהבין משה שהמראה שלפניו הוא

ענין של נבואה והתקרב לראות, וגילו לנו חז"ל, שאפילו התקרבות כל שהיא, של ג' פסיעות, או אפילו הפיכת הצואר, כשהיא נעשית לצורך התקרבות להקב"ה - יש בכוחה לזכות בנבואה.

והביאור הוא כדלעיל, שקירבת ה' היא כה סמוכה אלינו עד שבקלות אפשר להתקרב אליו. והכל תלוי בהבנת האדם את אפשרויותיו הגדולות להתקרב, ואת רצונו בכך.

ילקוט לקח טוב - ר' ק"ס

כוחה של תשובה

"ובני קרח לא מתו" (כו יא)

"למנצח על שושנים לבני קרח משכיל שיר ידידות, רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך" (תהלים מה).

"רחש לבי דבר טוב - להודיעך שלא יכלו להתוודות בפיהם, אלא כיון שרחש לבם בתשובה קיבל הקב"ה וכו'. וכן בני קרח לא יכלו לומר שירה בפיהם אלא רחש לבם בתשובה. ומיד קיבלם. ולמה לא היו יכולין לומר שירה בפיהם? שנפתחה שאל מתחתיהם ואש מלהטת סביבותם, וכן הוא אומר: 'ואש יצאה מאת ה'' (במדבר טז, א). 'תפתח ארץ ותבלע דתן וגו' ותבער אש בעדתם' (תהלים קו). והיו בני קרח רואין שאל פתוחה מכאן ואש מכאן ולא היו יכולין להתוודות בפיהם. לכך: 'רחש לבי' (מדרש תהלים ובילקוט).

מדברי המדרש מתבאר, אומר הגרי"צ סלנט זצ"ל בספרו "באר יוסף", שהשירה הנוכרת בדברי הגמרא: "מקום נתבצר להם בגהינם וישבו עליו ואמרו שירה" (סנהדרין קו), היא השירה שבתהלים פרק מ"ה. בשירה זו יש משום תשובת המשקל על מה שחטאו בכך שהיו בעצת קרח וחלקו על משה ואהרן.

דבר זה מוכח מרשיי שפירש: "למנצח על שושנים לבני קרח - לכבוד תלמידי חכמים יסדו השיר הזה. שהם רכים כשושנים ונאים כשושנים ומרטיבים מעשים טובים כשושנים. שיר ידידות - שיר אהבים, שיר של שבח להם להאחיבם על הבריות ולהאחיב תורתם עליהם". נמצא שאמרו שירה זו בעת ההיא כדי לתקן חטאם שבו השניאו את משה ואהרן על כלל ישראל באומרם: "ימדוע תתנשאו על קהל ה'". וכמו-כן שחקו ממשה ואהרן והתלוצצו עליהם כל הלילה (עייין רש"י פרק טז פסוק יט וביתר אריכות ב"ילקוט שמעוני"). כנגד השנאה שגרמו, רחש לבם עתה לומר שיר שבח לתלמידי חכמים להאחיבם על הבריות ולהאחיב תורתם עליהם.

גם בהמשילם תלמידי חכמים לשושנים, יש משום תשובת המשקל על חטאם. בהתקלהם על משה ואהרן טענו נגדם כאילו מבקשים הם להתנשא על קהל ה'. וזאת בשעה שהאמת היתה בדיק להיפך, שהרי מי לנו עניו כמשה רבינו? גם אהרן הצטיין במידה זו, שכן שניהם אמרו: "ונחננו מה" (שמות טז). ואמרו על זה נגמי שבכך ביטאו ענווה יותר מאברהם אבינו שאמר "ואנכי עפר ואפר" (עייין חולין פט). לפיכך חברו שיר זה לכבוד תלמידי חכמים שהם רכים כשושנים, כלומר ענווים ונוחים. משירתם של בני קרח יכולים אנו להתבונן ולראות עד היכן מגיע כוחה של תשובה - להעלות את האדם ברגע אחד מביא עמיקתא לאיגרא רמא. שרויים היו בדיוטא התחתונה יחד עם קרח ועדתו, אשר הגיעו עד כדי כפירה בכל מצוות התורה, ואמרו שמשה באין מלבו, ובהיותם במצב זה נבלעו חיים כשהשאל מתחתיהם ואש לוהטת סביבם, מצב שכבר לא יכלו להתוודות בפיהם, רק רחש לבם והרהרו בתשובה - מד

ונתקבלו ונתבצר להם מקום בגהינם, ונתעלו באותו רגע עד כדי השגת רוח הקדש לומר שירה על העתיד! ובילקוט תהלים (שם) אמרו: "כל העושה תשובה מעבירה שבידו, הקב"ה מוסיף וקורא לו שם טוב. בוא וראה בבני קרח, עד שלא עשו תשובה לא נקראו שושנים וידידים [מן הסתם הכוונה אף לפני שחטאו] משעשו תשובה נקראו שושנים וידידים, שנאמר: למנצח... שיר ידידות". נורא להתבונן מזה עד היכן מגיע כוחה של תשובה, ויש קונה עולמו בשעה אחת, וברגע אחד! (עייין שם שהאריך בענין).

18 אור פינחס דניאל תסג

אחיהן

על הפסוק "למנצח לבני קורח משכיל... רחש לבי דבר טוב וגו' נאמר בילקוט: להודיעך שלא יכלו בני קורח להתוודות בפיהם אלא כיוון שרחש לבם בתשובה - קיבלם הקב"ה. (ילקוט שמעוני, תהלים מה)

על פי דברי המדרש בני קורח היו בפתח גהינום ולא הספיקו לומר תשובה בפיהם כי עוד רגע קט היו בתוכו והספיקו רק להרהר תשובה ולא אמרו זאת בפיהם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגהינום וישבו שם, כפי שאומר רש"י: לכאורה קשה מדוע נכנסו לגהינום, הרי בכל זאת הם הרהרו תשובה ומה תועלת יש להם במקום נכבד בגהינום?

נמצא איפוא, כי על ידי שבני קרח הרהרו תשובה בלבם - ניצלו מהגחינום והתעלו עד לדרגת רוח הקודש ונבואה! לומר לך, כי כן הוא חוזקו וכוחו של הרהור

תשובה

וכזה מתבארים היטב דברי הגמרא במסכת קידושין (מט, ב): "על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור - מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו". וכן נפסק בשו"ע (בא"ח ע"ח, לא). ותמהו בזה המפרשים, הכיצד מתקיים התנאי של "על מנת שאני צדיק", בהרהור תשובה בלבן.

וראה גם בהגהות הרעיק"א שם (סי"ק ח), שציין לשו"ת "קול אליהו" (סי"ב) הן במקרה שאמר האיש המקדש: "על מנת שאני צדיק גמור", והעלה בסוף דבריו, כי גם במקרה זה האשה ספק מקודשת. והוא דבר תימה (אמנם מצינו חולקים בזה, יעוין ב"אוצר הפוסקים" שם אות קכד, שהביא בשם ה"חסדי דוד", שבי"צידק גמור" אינה מקודשת).

* אכן נראה בביאור דבר זה, כי על אף שידוע שהבעל הוא רשע גמור, ולמרות שהאשה רוצה שיהיה צדיק גמור, בכל זאת מועיל תנאו. והטעם, שהרי אשה זו יודעת שברגע אחד לא נהפכים לצדיק גמור, ובהכרח כי דרישתה היא - הרהור תשובה, וזאת משום שאם ירהר בתשובה, אזי יש אפשרות שבעתיד אכן יגיע לדרגת צדיק גמור. וכפי שמצינו בבני קורח, שעל ידי שהרהרו תשובה בלבם הגיעו לדרגת צדיקים גמורים, ואף לדרגת רוח הקודש ונבואה. ולכן כשהרהר תשובה בלבן, תהיה האשה מקודשת.

יתירה מכך, רבינו ירוחם הביא מחלוקת אם מועיל הרהור תשובה בגזלן - קודם שהחזיר את הגזילה (מובא ב"בית שמואל" שם סי"ק נה). ובטעם השיטה שמועיל, נראה על פי מש"כ ב"בגדי שש" (הובא ב"אוצר הפוסקים") - בביאור הטעם שכשהרהר תשובה בלבו הרי היא מקודשת גמורה - וז"ל: "זמן ממילא קאתי, והרי אתה למד מגזלן, אע"פ דמחוסר מעשה דלא החזיר, מיקרי צדיק".

נמצא איפוא, שאמנם הרהור תשובה לבדו עדיין אינו הופכו ל"צדיק", ובודאי שלא ל"צדיק גמור", אולם בכוחו של הרהור זה להביאו לדרגות הגבוהות ביותר, וכפי שמצינו בבני קרח. אשר על כן מועיל הרהור תשובה לקיום התנאי של "על מנת שאני צדיק", כי זמן ממילא קאתי, ודעתם על העתיד - שיהפך במשך הזמן לצדיק גמור.

Growth Through Teshuvah - R. Plushkin

מה / 45

בִּרְחֵשׁ לִבִּי דְבַר טוֹב

2 My heart is astir with a good theme.

The Midrash (Midrash Tehillim, no.45) states that this refers to people who were not able to explicitly express words of repentance with their mouths, but only thought thoughts

of repentance in their hearts — and Hashem accepted their repentance. Whenever a person speaks, (even before he actually says the words out loud), as the words are forming inside his mind, Hashem understands what he is about to say.

R' Nosson Tzvi Finkel, the late Rosh Yeshivah of Slobodka, commented on this that, even if someone has done much evil, when he thinks thoughts of repentance, he becomes a new person due to his power of free will. We each have a constant choice of what we will think, say, and do. Regardless of any wrongs that a person might have already done, at this very moment he has the ability to choose to think elevated thoughts. He can think about what the Creator wants from him right now. By means of making an intense decision to regret the wrongs that he has already done, he totally transforms who he is. With his present awareness of what the Almighty wants from him, and his sincere wish to act in all ways according to his present realization, he changes the essence of who he is. (See Ohr Hatzafun, vol. 1, p.17).

* לכאורה, מדוע אנשי קורח עצמם גם כן לא הרהרו תשובה כפי שעשו זאת בני קורח, הרי גם הם ראו מול עיניהם את השאלו פעורה מתחתיהם.

* אלא אמרו חז"ל: "רשעים אפילו על פתחו של גהינום אינם חוזרין

בתשובה, שנאמר 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי' וגו' שפשעו לא נאמר, אלא הפושעים - שפושעין והולכין לעולם!" (ערובין יט).

אמנם דבר זה טעון ביאור רב, כיוון שרואים הרשעים את האש האדירה של הגהינום ממול עיניהם, ומרגישים היטב היטב את החום הנורא שיש שם, איך הם יכולים עדיין להתעקש ולא לשוב בתשובה!?

* אלא - אמר רבי שלום שבדרון זצ"ל - סבורים אנו שיכול האדם לעשות ככל אשר יחפוץ ולעולם יוכל לשנות את עצמו מן הקצה אל הקצה כפי שירצה. ואנו סומכים על כך שכשנרצה - נוכל תמיד לשוב.

~ והנה, כאשר מתעורר האדם לשוב בתשובה, רואה שהדבר קשה עד למאוד, ואינו מצליח לשוב, הוא חושב שהסיבה לקושי בגלל חוסר יראת שמים, ולכן מתחזק ביראת העונש ע"י לימוד המוסר וכיו"ב. בתקווה שידיעת העונש תיחרט בלבו, ותצויר בנפשו בחוש, ואז שוב ישוב ממעשיו הרעים.

וכן כל אימת שהדבר לא מועיל, מאשים את עצמו יותר ויותר בחוסר יראת שמים, באומר: אילו הייתי עולה לרגע אחד לעולם האמת, ורואה את הגהינום בחוש, בעין, ודאי הייתי שב לכאן ונשמר מכל חטא ועוון, נמצא שכל מה שחסר לי הוא הרגשת הלב בשכר ועונש... נדמה לו שאם ירבה לצויר את הדברים בחוש - יבוא מזור לחוליו... אך טעות היא, לא כן הדבר!

26 אם שקוע אדם במעשיו הרעים, קשה לו לפרוש אפילו כשרואה שכלתה אליו הרעה!!! גם שרואה הוא דגהינום פעורה תחתיו, גם אם מאמין הוא באמונה שלמה שאם ימשיך לחטוא הרי שבעוד רגע מת ואינו קשה לו לפרוש מהרגל מעשיו!!

* לא שאין הוא רוצה לשוב - אדרבה, רוצה הוא גם רוצה, אך אינו יכול לשוב, הוא בנחושתיים, כבר איננו אדון לעצמו, ובעל כורחו ימשיך בחטאיו, יפול בגהינום ויאבד!!

והדבר דומה למי שברגע של חולשת לב קפץ מהגג, ובעודו באויר רואה את הקרקע המתקרבת במהירות לעבר עצמותו, ואז נתיישרה עליו דעתו, והחרטתה מילאה את לבו, ובכל זאת כעבור שניות נהיה לריסוק איברים... ומדוע? כי לשוב לאחור כבר אינו יכול!

וכך גם ברוחניות. אנשים יודעים שהולכים למיתה ולא שבים, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא): "יודעים רשעים שדרכם למיתה, ויש להם חלב על כסלם", כלומר החלב הלזה השוקל כה מעט - מכביד על הלב כהר

גבוה - ואינם יכולים לשוב. כי כשהאדם מעמיק לרדת ולא חוזר בזמן - לפתע רואה שכבר אינו יכול לשוב אחור, לבו כבר כבד...

וכמו שאמרו חז"ל: יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיה (חוט של עכביש), ולבסוף דומה כעבותות העגלה. אמנם גם עבותות העגלה אפשר להתניח ע"י אש וכד', אך אם עדיין לא שב האדם, נעשים חטאיו עליו לבסוף כאיקי פלדה! שאף שכבר רוצה באמת לשוב, אין בכוחו!

ולפיכך הרשעים גם בעומדם בפתחו של גהינום, גם כאשר רואים הם את סופם - אינם שבים, ולא מפני שאינם מכירים באמת או שאינם רוצים לשוב - שהרי זה באמת לא יתכן, שהלא רואים הם את אש הגהינום לנגד עיניהם, אלא, הם באמת רוצים והם מתחרטים על כל החטאים שעשו, אולם מכוח ההרגל והשתרשות בחטא אין בכוחם לחזור, אין הם יכולים להיפרד מהחטאים ומן הזוהמה הדבוק בהם...

ה ש י ר ו ה ש ב ח

וכן פירש רש"י גם על הנאמר בתהלים (מב, א): "למנצח משכיל לבני קרח", אלא שהוסיף בזה דברים. וז"ל שם:

"לבני קרח - אסיר ואלקנה ואביאסף, הם היו תחילה בעצת אביהם, ובשעת המחלוקת פרשו. וכשנבלעו כל סביבותיהם ופתחה הארץ את פיה, נשאר מקומם בתוך פי הארץ, כענין שנאמר: ובני קרח לא מתו, ושם אמרו שירה ושם יסדו המזמורים, ועלו משם ושרתה עליהם רוח הקודש, ונתנבאו על הגלויות, ועל חורבן הבית ועל מלכות בית דוד".

There is tremendous power in our thoughts. Those who use the biofeedback machine called Emg (electro-myograph) find that the muscle tension of one's muscles changes, even before one says something. Just thinking about saying something, immediately changes the tension of the muscles. Your muscles constantly emit electrical energy that is measured in micro-volts (a millionth of a volt), and when you think of saying something that causes you tension, your muscles become tense and they give off more electricity. When you think of saying something that is calming and relaxing, your muscles immediately become more relaxed and give off less electricity. Anyone who uses such a machine, can see the power of thoughts in action.

אל ימנע מן הרחמים

ובני קרח לא מותו: (כ"ו, י"א)

ופירש רש"י: הם היו בעלה תחילה, וכשעת המחלוקת הריחו תשובה בלבם, לפיכך נחנצל להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם:

איתא בגמ' (ברכות י, א), שחזקיהו מלך יהודה אמר: כך מקובלני מביח אבי אבא (דוד המלך), אפילו חרב חדה, מונחת על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים.

וזה אנו רואים כאן, שהרי בני קרח כבר ירדו שאולה, אלא כיון שבעת שכבר ירדו לגיהנם, הרהרו בתשובה רגע אחד קטן ממש לפני צאת נשמתם, נעשה להם נס גדול ויצאו מבור תחתיות.

ועד כמה גדול כוחו של הרהור תשובה, נדע ממאמר הגמרא (קידושין מט, ב): המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו הוא רשע גמור - מקודשת, כי שמא הרהר תשובה בדעתו.

ואם כל כך הוא גדול כוחו של הרהור תשובה לבד, קל וחומר מי שלא מסתפק בהרהור תשובה גרידא, אלא עוסק בתשובה כהלכתה מה גדול ורב כותן.

26 טללי פנחס אורות קצה

אם אכן הרהרו בני קורח תשובה בלבם, מדוע לא הוזכר דבר זה כלל בפרשת קורח.

*אלא כיון שרק "הרהרו תשובה בלבם", בעוד שלעני כל העם נראו כשותפים מלאים בעדת קורח, לכן בשעת מעשה אי אפשר היה להפך בזכותם ולחוס עליהם, כי היו מחוברים עם עדת קורח, על אף שבמחשבתם ובלבם נפרדו מהם.

אבל פרשה זו מזכירה ייחוסם של ישראל, ועל כן כשם שמזכיר הכתוב את

דתן ואבירם בבחינת "ושם רשעים ירקבי", כך יש להזכיר את שנחם של בני קורח, כי באמת חזרו בתשובה וצדיקים היו, בבחינת "זכר צדיק לברכה".

(גית אב)

27 כתב פנחס סופר תקעז

ובני קרח לא מתו. פירש רש"י אף הם היו כאותו עצה והרהרו בתשובה לפיכך נחבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם. וצריך להבין מאי ענין שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנם. גם מ"ש שהרהרו בתשובה ולא שעשו תשובה כדאחז"ל [מנחם קט"ו י"א] שאמרו משה אמת וכו'. וי"ל דהנה אמרו אחז"ל [ט"ט ה, י"א] כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות

תשובה, שלא יהיה הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם. והנה גם אם ישוב בתשובה על שעבר מ"מ ע"י שהחטיא אחרים אין תשובתו מקובלת עד שישונו גם הם, ותשובתו תלויה ועומדת. וי"ל לפי זה שקרה ובניו ועדתו שעמדו נגד משה והחטיאו גם אחרים ומשכו אחריהם, הגם שבני קרח עשו תשובה מ"מ לא הועילה כיון שהחטיאו אחרים ותשובתם תלויה עד שישונו גם אלו אשר החטיאו ואם גם שהיה רצונם שגם האחרים ישובו מ"מ זה לא היה בידם ותשובתם שעשו כפועל לא היתה רצויה ומתלי תלי וקאי, וכי כן אין דינם בגיהנם כרשעים כיון ששבו, כי אולי ישובו גם אלו שהחטיאו, וגם בגן עדן לא באו כי תשובתם אינה מקובלת עדיין, לכן נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם, מקום מיוחד, וישבו שם עד שתחברו תשובתם של אלו אשר החטיאו, וק"ל:

28 גיונה ט"ב

אולי יש להגיש את המלה "בלבם". כלומר, הרהרו תשובה רק בלבם ולא בפיהם. תשובה כזאת אינה מספקת. "דברים שבלב אינם דברים" (קידושין מט). תשובה צריכה להיות על ידי דווי בפה. "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" (הושע די, ג). וכך כותב הרמב"ם: "...כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שאמר איש או אשה כי יעשו זכר והתודו את חטאתם אשר עשו זה דודי דברים" (ה' תשובה פ"א ה"א). תשובה שהיא רק בלב

מעידה על עצמה שאיננה שלמה. כי למה היא מסתרת בפנה חבויה שבלב ואינה יוצאת החוצה בדברים מפורשים. זאת ועוד, תשובה שמהרהרים אותה בלב אין אחרים יודעים עליה, וממילא שאין לתשובה זאת השפעה על אחרים. אין אחרים למדים ממנה. וזוהו חסרתנה.

מה שפסקונו הג"ל אינו כחוב במקושו בפרשת קרח אלא פה, למדו חז"ל שבני קורח נבלעו יחד עם כל עדת קרח. כי אם היו נשארים בחיים, היתה הפסקה מודיע את ה"לא מתו" במקום שמסופר על בליעתם של עדת קורח. אלא להגיד שגם הם נבלעו. ואם בכל זאת "לא מתו", היינו אחרי בליעתם. כלומר, נתבצר להם מקום בגיהנם. למה נתבצר להם מקום גבוה? כמה עדיפותם? אלא על כרחך לומר שעשו תשובה. ואם בכל זאת נבלעו אף על פי שעשו תשובה, סימן שתשובתם היתה פגומה ובלתי מספקת. כי הרהרו תשובה בלבם ולא התודו על חטאתם בפיהם. ומכיון שתשובתם אינה שלמה, לא נתבצר להם מקום בגן עדן אלא בגיהנם. מגיע להם אמנם מקום גבוה, כיון שהרהרו בתשובה, אבל בגיהנם ולא בגן עדן, כיון שרק בלבם הרהרו תשובה ולא בפיהם. הם ליבו את אש המחלוקת בין הבריות והפכו את חיהם לגיהנם עלי אדמות וגמולם * מזה כנגד מדה. שגם הם יחיו בגיהנם. אמנם, "לא מתו" אלא חיים, אבל בגיהנם.

"הוא דתן ואבירם קריאי העדה אשר הצו על משה ואהרן בעדת קרח בהצתם על ה'" (שם כו, ט). בהצתם - מלשון הצתה. הם הציתו את אש המחלוקת המכלה כל חלקה טובה בכרם ישראל. ומי שמצית אש נכוהה באש.

ה' אהרן נבין

קורח. כי נשתדל משה איש השלום ליישר מעקשי לבם, שלא יהיו הם מחזיקין במחלוקת לשם מחלוקת בלא שום תועלת לעצמם, אלא שלא עלתה בידו, ונשארו ברשעתם מתחילתם ועד סופם.

ובני קרח לא מתו (כו. יא).

פירש"י "הם היו בעצה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם".

ונראה בכאור ענין זה כי הנה בני קרח בהיותם בעצת עכירה זו, היה להם לאחר מכאן, כשעלה בלבם הרהור תשובה, לזכות את הרבים ולהשפיע עליהם שלא יחזיקו במחלוקתם על משה, והם לא עשו כן ונמנעו מדבר על לב חבריהם, באומרם אנו את נפשנו הצלנו, ודי לנו כמה שפורשים אנו מדרכיהם הרעים, ומדד להם הקב"ה כמדתם שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנם לישב שם, כי אף הם ייחדו לעצמם מקום בתוך אחיהם הרשעים, ולא שמו על לבם לשאת באחריות מעשיהם של כל עדתם, ועל כן לא זכו להכנס לגן עדן המיועד לכלל ישראל, כי לא הרגישו עצמם שותפים לגורל אחיהם.

ויש לנו להתעורר מכאן להיות עומדים בפרץ עם ישראל, ובכל עת שנראה איוו פרצה או מרידה ח"ו כהשי"ת וכתורתו לא נתכרך בלבבנו לאמר שלום יהיה לנו, אלא נחוש עצמנו כערבים לכל אחינו בית ישראל. ואז נזכה לקבל שכר כנגד כולם, כי מי שאינו דואג לנפשות אחיו לא יזכה להשתתף עם הכלל במתן שכרם, אלא מנגד יעמידוהו לראות פעונש הרשעים, לאשר לא נשתדל למונעם ממעשיהם הרעים.

אלא שלא תעלה על דעתך שאין ממש בהרהורי תשובה לכד, כי הנה בני קורח שהרהרו תשובה בלבם זכו ויצא מהם שמואל הרמתי ששקל כנגד משה ואהרן שנאמר משה ואהרן ככהניו ושמואל בקוראי שמו, ולא לריק זיכו ללבם, וכן נמצא בספר תהלים שירותיהם וחמירותיהם לכבוד שמים, והרי שנתקבלה תשובתם לפני הית"ש לרצון, כי על כן יקרה וחשובה לפניו כל מחשבת טהרה וכל הרהור טוב, וזוכין בזה לשכר רב לנצח נצחים.

גור 30 פרשת פנחס אריה קלה

פרשת פנחס אריה קלה

קלה

דרגות בשייכות לחטא

"ובני קרח לא מתו" (כו. יא)

"ובני קרח לא מתו הם היו בעצה תחילה ובשעת מחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם" (רש"י)

"תנא משום רבינו אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שי"רה" (סנהדרין קי.) ובשפתי חכמים (במדבר שם) הוסיף לבאר ע"פ לשון רש"י זה שנתבצר הוא מלשון ערי מבצר, כלומר התקין להם הקב"ה מקום גבוה שלא העמיקו כל כך בגיהנם ולא מקורו."

* מהו ענין זה של ביצור מקום בגיהנם? כן יש לבאר מהי "המידה כנגד מידה" המבוארת בדברי רש"י, שבגלל שבני קרח הרהרו תשובה בלבם בשעת מחלוקת, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם, מדוע גרמו הרהורי התשובה של בני קרח לביצור מקומם הגבוה בגיהנם?

ביאר הגה"צ רבי ראובן מלמד זצ"ל שבני קרח אף שהיו שותפים במחלוקת, בכל זאת לא נבע הדבר משורש פנימי רע, הם רק נגררו לתוך המחלוקת והיו שותפים בה "חיצונית" בלבד, לפיכך גם המקום שנקבע להם בגיהנם לא היה בעומקו אלא במקום חיצוני גבוה ומבוצר בתוכו, והם הם דברי רש"י "ובני קרח לא מתו - הם היו בעצה תחילה ובשעת מחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם".

הוסיף הגה"צ רבי חיים ואלקין שליט"א מנהל רוחני דישיבת עטרת ישראל, מצינו בחז"ל לשון (ילקוט שמעוני תהילים פד.) "עוברי בעמק הבכא - אלו בני אדם שעוברין על רצונו של הקב"ה שמעמיקים להם גיהנם", מי הם אותם בני אדם? מדובר באנשים שעבירותיהם נבעו מפנימיות רעה ומושחתת ועל כן כפי חומרת חטאם ועוונם הנובע משורש פנימי רע ומושחת, כך גם מידת עונשם ודרגתם בגיהנם, שמכיון שהם עצמם "עמוקים" ותפוסים בתוך מציאות פנימית של חטא והשחתה, גם מקומם בגיהנם עמוק ומושרש, מה שאין כן בני אדם שאינם שקועים ועמוקים בחטאם ועוונם אינו נובע משורש פנימי רע ומושחת, מקומם אינו בעומק הגיהנם אלא חיצוני ממנו, משום כך בני קרח שחטאם לא נבע מפנימיות הנפש המושחתת? חסר המשך.

צ נתבאר שמציאות האדם ודרגתו בגיהנם נקבעת כפי שיעור העבירות שעשה וחומרת דרגתו, ולכן חטא "חיצוני" משורש הנפש יוצר וקובע דרגה של "חיצונית" ובחינה של "מקום גבוה ומבוצר" בתוך הגיהנם ועונשיו הנוראים.

ה'א

31

ולא הבינותי דבריהם כלל, דהא מההיא ד"לא חיין ולא נדונין" משמע, ששוב לא עלו על פני הארץ וכן משמע נמי ממה שפרש"י גבי "נתבצר להם מקום בגיהנם - התקין להם הקדוש ברוך הוא מקום גבוה, שלא העמיקו כל כך בגיהנם ולא מתו, אלא כל שלשים יום חוזרין לגיהנם ונדונין, דהני אמרינן לקמך, וזהו היפך המדרש¹³ שאמרו: "ובני קרח לא מתו - אלא עלו על פני הארץ ובאו לארץ ישראל והיו נביאים". והראיה על זה שעלו על פני הארץ משמואל ובניו, שהם המשוררים, והם הנקראים הקרחים¹⁴, לבני קרח מזמור¹⁵, גם בתורה כתוב משפחת הקרחי¹⁶, ואלמלא שפרש"י גבי מקום נתבצר להם בגיהנם, "שלא העמיקו כל כך בגיהנם, ולא מתו, אלא כל שלשים יום חוזרין לגיהנם ונדונין דהכי אמרינן לקמך", דמשמע דסבירא ליה דההיא עובדא דטייעא, דאחוי ליה לריבה

בר בר חנה בלועי דקרח, דהווי אמרי משה ותורתו אמת והם בדאים, בבני קרח קמייירי, הווי אמינא דההיא עובדא דטייעא בשאר בלועי דקרח קמייירי, ולא בבני קרח, שבני קרח עלו מיד על פני הארץ. וההיא ד"לא חיין ולא נדונין", פליגא ארתנא משום רבנן "מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו שם", דתנא משום רבנן סבירא ליה, דמקום נתבצר להם בגיהנם וישבו שם, ומשם עלו על פני הארץ, ובאו לארץ ישראל והיו נביאים ומשוררים כשמואל ובניו, שהיו מבני קרח והיינו דכתיב משפחת הקרחי. ולא קשיא ולא מידי, אלא למאן דאמר ובני קרח לא מתו לא חיים ולא נדונין, אבל לפרש"י קשיא לכולהו.

33 אפשוטו א טו

יא. ובני קרח לא מתו. רש"י: הם היו בעצה תחלה ובשעת מחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם. תנא משום רבינו: מקום נתבצר להם בגיהנם ועמדו עליה (מגילה י"ד.)¹⁴ הקושי בפסוקנו: הרי בפרשת קרח (ט"ז ל"ב) נאמר, "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרחה" משמע שגם בניו נבלעו. אך לפי חז"ל נבלעו ולא מתו. מקום גבוה בגיהנם כלומר: כשנבלעו כל סביבותיהם ופתחה הארץ את פיה - נשאר מקומם בתוך פי הארץ. (רש"י תהלים מ"ב א')

הם היו בעצה תחלה מדכתיב ובני קרח לא מתו ולא כתיב ובני קרח חיו משמע דלא מתו אבל חיים נמי לא היו והיינו שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם והיינו מפני שהרהרו

תשובה בלבם, ותשובה גמורה לא עשו ולפיכך לא חיים ולא מתו ונתבצר להם מקום גבוה וישבו שם.

32 חיי אהרן

נדונים. וכן מוכח מרש"י בפרשת קרח (טו, ז). בהשגת ר' וידל צרפתי כתב, שתחילה עלו והולידו בניו ואח"כ חזרו לעפר ונעשו בגיהנם. ועיין בשמע שלמה בסוף הלשונות, נמוקי שמואל, תנ"ך קראבליו, ובאר בשם¹³. לא מצאתי. עיין ילקוט שמעוני א' תשין. ¹⁴

אך באמת זה כבר תוצאה מעצם פנימיות האדם. שקר הוא חסרון ופגם במהות נפש האדם, שקר היא מידה מגונה המטביעה חותם עמוק בעצם מהות נפשו של האדם, התעלמות מהאמת, לראות את הדמיון כמציאות, השקרן הוא חי בעולם שאינו מציאות אמיתית אלא כולו דמיון, ונדמה לו שהוא כמציאות, התוצאה מכך שגם דברים שהוא יודע את האמת, מ"מ לאחרים אינו אומר את האמת, או שרגיל לרמות את אחרים.

* קורה ועדתו בנו לעצמם עולם של דמיון שכל מושגיו הם שקר, הם באו בטענה: "כי כל העדה כולם קדושים כו", קורה רצה לבטל את כל המושג של בחירה וקירבה מצד ה'. הוא בא בטענה על משה "ומדוע תתנשאו על קהל ה'", טענתו היתה על משה שנאמר עליו "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", א"כ מה יש לטעון טענת התנשאות אלא מכח הערכים של שקר ודמיון שבנה לעצמו עשה את משה שכביכול יש לו רצון להיות מתנשא על עדת ישראל. אמנם הוא טען על שיויון "כל העדה כולם קדושים", אך באמת כל כוונתו היתה להיות ראש השבט, ולא הרגיש בעצם את הסתירה בין הרצונות שלו למה ששכנע את בני ישראל, כי כל מציאותו היתה דמיון.

כשאדם יכול 'לסחור' בשקר הוא פוגם בנפשו כאשר מתרחק מהמציאות, הריהו כשיכור שאין לו דעת, גם אינו מרגיש את הסתירה בדבריו. האדם עלול לבנות לעצמו מושגים של שקר מתוך עולם הדמיון שהוא חי בו, שמסיח את דעתו מן האמת, וזה נהיה אצלו כשיטה שהיא חלק מעצם מהותו הפנימית המבריחה אותו מכל מציאות של אמת, שגם אם רוצה לראות את האמת אינו יכול לראות את האמת, ולראות את הסתירה בדבריו.

35 לראות אמת בעולם האמת צריך להיות איש אמת

בעולם שכולו אמת מציאותית הכירו בני קרח כי משה אמת ותורתו אמת והם בדאים, הם הבינו היטב איך חיו כאן בעולם הזה בעולם של דמיון ושקר. אך יש להבין אם הכירו את האמת מדוע היו עדיין בגיהנום? התשובה, אותם חסרונות שהיה לאדם כאן בעוה"ז הוא ממשיך לדבוק בהם גם בעולם האמת, כלומר גם כשנמצא בעולם האמת, האמת כ"כ רחוקה ממנו שאין לו כלי קיבול לקבל את האמת. והסביר מו"ר

הגרא"א דסלר זצ"ל (עי' ממ"א ב' עמ' 63) שמידת השקר כ"כ שלטה בנפשם בעולם הזה שזה נהיה כחלק מפנימיותם, א"כ מ"ה זו שולטת אצלם מבחינה מסוימת גם בעולם האמת, והם רואים את האמת אבל אינם יכולים לקבל.

36 אמנם מוסיף רבינו יונה שאע"פ שיוודת למטה מ"מ מעלים אותה למעלה באופן זמני א. לדין ומשפט, ב. לראות איך החליפה מרום בשאול, וזה היסודי הנפש הגדולים שלא שמכירה את האמת איך החליפה מרום בשאול.

* העונש הגדול ביותר לעתיד לבוא כאשר יראה את האמת ואין כבר באפשרותו לתקן, כפי שביאר מו"ר זצ"ל בשם המהר"ל שאש הגיהנום היא החרטה העמוקה שיהיה לאדם כאשר יזכח לראות מצד אחד לאיזה מדרגה היה יכול להגיע, ומאיך יראה באיזה מדרגה הוא עומד עתה, ונשאר בלא כלום, וכמו שאמר (בי"ב עה) "כל אחד ואחד נכוח מחופתו של חברו", שזה יהיה הכאב האיום ונורא על ההפסד הגדול שהפסיד, ומלבד זאת אף קלקל את מעשיו, החרטה והאכזבה שיהיה לו הם כ"כ נוראים שהם בחינה של אש גיהנום, שאין לך עונש גדול מזה.

נבין לפ"ז מה שבני קרח צעקו מתוך הגיהנום משה אמת ותורתו אמת, וביאר מו"ר זצ"ל יש הכנה שכלית אבל אין האדם חי בפנימיותו עם אותם הכנות שכליות, האדם מכין שכך צריך להיות אבל למעשה הוא חי אחרת, ופעמים רבות רואים שאדם מכין שהוא צריך להשתנות אבל למעשה קשה לו להשתנות, כי כל ההכרת ההשתנות היא רק בחיצוניותו ואינו מעצם פנימיותו. וכך אדם יכול להסתפק בחיים של דמיון ושקר, אפילו שבאמת מכין שצריך להיות אחרת, אבל אינו יכול לחיות עם האמת, לכן אפשר שיהיה תהום כזה גדול בין הכרת השכל וחיי יום שנו של ע"פ רצונותיו.

בני קרח צעקו משה אמת ותורתו אמת, אמנם נכחו לראות את האמת והרגישו את עצמם רחוקים מן האמת, אבל אמירתם היתה רק בחיצוניותם ולא מעומק לבם, כמו שחיו כאן בעולם הזה אם שיטה ודרך של שקר ודמיון שאינה מציאות אמיתית, כך בעולם האמת רק מרחוק ראו את האמת, אבל לא השכילו להבין בפנימיותם את מדרגת האמת, (ועי' ממ"א א עמ' 299).

ובני קרח לא מתו

38 הרהרו תשובה - אמרו שירה בגיהנום*

"מקום נתבצר להם בגיהנום... ואמרו שירה"

בן תורה כל שאיפתו להגיע לשלימות מקסימלית, אמנם היצר הרע משתמש בזה כנשק ליאוש, או שתשיג את השלימות ואם אינך משיג את השלימות המירבית אזי כלום הוא. אמנם יחד עם השאיפה לשלימות צריך לדעת ולהעריך גם ערך כל השתדלות קטנה ברוחניות שהיא נשאת פרי חשוב ונכבד בקביעת מדרגתו של האדם. ואפילו במצב הגרוע אפשר לעשות רווחים גדולים, כי גם שם ניתנת אפשרות עליה ביחס למצב, ואפלו שם אפשר לייצר נכסים ורוחניים, ואפילו ע"י הרהור שאינו יוצא לפועל, לכן אין מקום ליאוש גם אם עדיין לא הגיע אל השלימות.

יסוד זה נלמד ממדרגתם של בני קרח. אמרו חז"ל (סנהדרין ק"ג) "ובני קרח לא מתו מקום נתבצר להם בגיהנום וישבו עליו ואמרו שירה", וכרש"י "התקין להם הקב"ה מקום גבוה שלא העמיקו כל כך בגיהנום ולא מתו". ויש להבין הרי אדם אומר שירה כשהוא נמצא במצב של שלימות, בני ישראל אחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף אמרו שירה כשראו בגילוי כבוד ה' כבריאה, אבל מה שייך אצל בני קרח כשהם נמצאים בתוך עונש הגיהנום שאמרו שירה, לאיזה מדרגת שלימות הגיעו?

39 חז"ל אמרו (ילקוט במדבר רמז חשב) "ולפי שהלך משה לפתחו של דתן ואבירם זכה להציל ארבעה צדיקים מדינה של גיהנום שלשה בני קרח ואון בן פלג, ומה זכות היה בידן של בני קרח שניצלו, שבשעה שהיו יושבין אצל קרח אביהן רואין את משה וכובשין את פניהן בקרקע, אמרו אם נעמוד מפני משה רבינו נוהגין בזיון באבינו וכבר נצטוינו על כבוד אב ואם, ואם לא נעמוד כבר כתיב מפני שיבה תקום, מוטב שנעמוד מפני משה רבינו אע"פ שאנו נוהגין בזיון באבינו, באותה שעה הרחישו את לבם בתשובה, עליהם אמר דוד רחש לבי דבר טוב". אמנם

40

* אמנם צריך ביאור, דמ"מ מה ערכו של הרהור תשובה זו הרי טובים היו רשעים שירדו חיים שאולה, א"כ מה הפירוש שהרהור התשובה שכלכם היא שהצילתם?

כך מחשבה טובה והרהור תשובה היא נצחית

את כח הרהור תשובה נבין זאת מתוך דברי הזוהר (שמות קנ) המבאר את דרשת חז"ל "יורא אלוקים והנה טוב מאוד", 'טוב' זה מלאך החיים, 'מאד' זה מלאך המות, ועליו נאמר שהוא טוב יותר, ומדוע מלאך המות נקרא 'טוב מאוד'? ומבאר כשמגיע זמנו של אדם לצאת מן העולם אינו יוצא עד שמלאך המות מפשיט ממנו לבוש של הגוף ואז הוא מתלבש

בגוף האחר שנמצא בגן עדן, ומי הוא הגורם שיתלבש בגוף הרוחני שנמצא בגן עדן מלאך המות שהפשיט ממנו את הלבושים של עולם הזה, ולכן הוא נקרא טוב מאוד. הגוף אינו אלא כבגד המעכב מהארם לעלות ולהכנס לבגדים הרוחניים שהכין לו בעוה"ב ע"י עבודת ה' בעוה"ז.

אח"כ מוסיף הוזהר: שאותם רשעים שלא חזרו בתשובה שלימה לקונם, חוזרים לשם ערומים, והגשמה שלהם מתביישת כאשר היא רואה אחרים שיש להם כגדים רוחניים, ונשמתם נידונה בגיהנום. אבל יש רשעים שהם מצפצפים - בוכים מתוך היסורים ועולים מן הגיהנום והם רשעי העולם שהרהרו בתשובה בלבם ומתו בלא שיכלו לעשות תשובה בפועל, הם נידונים בגיהנום וצועקים ובוכים ועולים משם, אמנם הם מקבלים תחילה עונש על שהלכו בעולם בלא תשובה אח"כ הרצון הזה שקבל הרשע ורק הרהר לעשות תשובה אינה סרה מלפני מלך העולם.

והקב"ה מתקין לו מקום מיוחד הנקרא שאל ושם הוא מצפצף בתשובה ומתעורר הרהור התשובה שהרהר בחייו, כלומר בתוך הגיהנום הותקן לו מקום - מציאות רוחנית בתוך העדר, והרצון הזה לעשות תשובה הוא מתפתח ביותר והוא משכר את כל שערי גיהנום, כלומר שהוא שובר את כל המחיצות של הטמטום עד שיוצא מגיהנום, ואין שום רצון טוב שנאבד מלפני מלכא קדישא, שמגיע למדרגה גבוהה מאוד לפני ה'.

* אין אף מחשבה טובה של אדם שנאבדת, גם אדם שהיה רשע כל ימיו ורק הרהר לעשות תשובה אע"פ שבפועל לא עשה תשובה, מ"מ הרהור תשובה שהוא עשה יצר יצירה רוחנית שאינה נאבדת ומגיעה עד למקום גבוה ביותר ושם היא עומדת לו לזכות. זהו כח הרהור תשובה של בני קרח שנתבצר להם מקום בגיהנום.

הרהור תשובה היא נותנת מקום בתוך העדר הגיהנום מור זללה"ה (ממ"א א עמ' 302) מביא דברי המהר"ל המבאר שגיהנום היינו העדר, וביאר שהחוטא שכל התענינותו הוא בעניני עולם הזה, כשיגיע אל עלמא דקשוט לא ימצא שייכות אל שום דבר, כי ירגיש את עצמו כל כך ריק לעומת המדרגות הרוחניות שם, ויווכח לראות איך החליף עולם רוחני בגשמי.

כדוגמא זאת עשה הקב"ה לבני קרח, בני קרח בתוך העדר היה להם איזה מקום מבוצר שיכלו להאחו בו, שהוא הרהור תשובה שהיה

להם כאן בעולם הזה, שלכאורה היה נראה שאין בכך כלום כי בפועל לא עשו תשובה, מ"מ זה נתן להם בגיהנום איזה מבט של ערך רוחני שזה הגין בעדם מפני צער ההעדר, והדבר מגיע עד כדי כך שבאותה נקודה של מקום שנתבצר להם אמרו שירה. שירה היא הכרת האמת, מתוך אותה נקודה של הרהור תשובה בעולם הזה זכו לראות שם את האמת, וכמו שארז"ל (סנהדרין ק). בההוא טייעא שראה מקום בלועי קרח וצעקו משה אמת ותורתו אמת ואנו בדאים. וכך גם אמרו רז"ל (עירובין טו) "דאמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב עוברי אל בני אדם שעוברין על רצונו של הקדוש ברוך הוא, עמק שמעמיקין להם גיהנם, הבכא שבוכין ומורדין דמענות כמעין של שיתין, גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין עליהם את הדין ואומרים לפניו רבוננו של עולם יפה דנת יפה חייבת עליהם ויפה תקנת גיהנם לרשעים גן עדן לצדיקים". פושעי ישראל מצדיקים עליהם את הדין, כי בכל אחר מהם יש בו איזה ניצוץ של קדושה פנימית שמתוך זה גם בגיהנום באים לידי הכרת האמת יפה דנת יפה חייבת, משא"כ פושעי עכו"ם שאין בהם נקודה הפנימית הזו לעולם לא יכירו את האמת.

זהו ענין השירה של בני קרח, בכל נקודה שנמצאים בה שבאותה בחינה הוא מגיע לשלימות שייך לומר שירה, ובני קרח עם כל הרגשת העדר שהיה להם בגיהנום, מ"מ זכו לראות את גודל חסדי ה' איך שאפילו רוחניות פעוטה ביותר כהרהור תשובה בלבד, הגם שלא יצאה לפועל יש לה ערך נצחי, וזה הביא אותם להכרת חסדי השי"ת ולומר שירה.

חז"ל (ילקוט שם) הביאו את השירה של בני קרח "באותה שעה פתחו פיהם ואמרו שירה. כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צבאות, שעתידי הקב"ה לבנות ירושלים בנין קבוע שאין לו הפסק שנאמר אלהים יכוננה עד עולם". מתוך הגיהנום הבינו והשיגו את כח הצמיחה ואת כח הנצחיות שבכל נקודה טובה בין במעשה ובין בהרהור וע"ז הבינו את האמת הנצחית, מזה גם הסיקו שודאי ירושלים תבנה ג"כ בנין נצחי כי סוכ"ס הטוב יצא את הרע ותבוא הגאולה (עי' ממ"א ד עמ' 231).

* המסקנה: כל קנין רוחני היא צמיחה נצחית, כמש"כ "וחיי עולם נטע בתוכנו", אם הרהור מחשבה ורצון לעשות תשובה אע"פ שבפועל לא נעשה הוא יכול לפרוץ את הגיהנום שנתבצר להם מקום, א"כ מה כח העצום של כל השתדלות בפועל לתורה ויראת שמים עם שאיפה לפנימיות, ובכל מצב ומצב שהוא נמצא בו גם אם הוא רחוק מן השלימות, מ"מ באותה מצב של בחינה מסוימת של שלימות זה כבר מחייב אותו לומר שירה, לראות את חסדי ה' וכל מעשה טוב וכל מחשבה טובה זה מבכס את בנין הרוחני שלנו מציאות רוחנית הקיימת לעד.

Nefesh Chaya R. Pinchas

When a child sees an immodest sight, no one knows what damage this does to his soul. And if the child lives in a locale where immodest sights are regularly seen, inevitably he will see improper things. Regarding this situation we are promised, "Hashem protects those unaware."

But why should we take our child on a trip to a place where immodest sights are to be seen? Why should we knowingly place our children in danger? When we do this, there is no protection.

In a world full of dangers and tragedies we have no alternative but to take a lesson from the sons of Korach. It is written:

The sons of Korach did not die.⁸

Chazal explain how they survived. Korach's sons were swallowed up by the earth but at the last moment they did teshuvah. What was the result? "A place was created for them in Gehinnom, on which they stood."⁹ In other words, Hashem created for them a sort of bubble disconnected from the burning environment around them, inside which they stayed alive. Shmuel HaNavi was among their descendants.

* We must create a bubble around us, to protect the beauty and kedushah of our Torah life. True, we need to live normally. We have families, we need parnassah, etc. But within all this, we need to create a bubble to protect ourselves from the surrounding society. We need to live lives of kedushah, to be with Hashem twenty-four hours a day. Men do this by learning Torah, and women do this by keeping tzeniyus. If a woman dresses and behaves modestly, then Hashem is with her and protects her.

Within the "Gehinnom" that surrounds us we need to create for ourselves a bubble of "Gan Eden" where we can raise our children in kedushah and taharah.